

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 16 februari 1928 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna rörande gäldande av kostnader för ekonomisk besiktning av löneboställe.

Första lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 40 i första kammaren av herrar *Henrik Andersson* och *Elisson* samt nr 66 i andra kammaren av herrar *Heiding* och *Olsson* i Golvvasta.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag angående sådan ändring av ecklesiastik boställsordning, att kostnader för ekonomisk besiktning av löneboställe må utgå på samma sätt som kostnader för arrendeuppskattning enligt ecklesiastik arrendeförordning.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt 31 § ecklesiastik boställsordning — sådant nämnda lagrum lyder jämlikt lagen den 21 november 1925 om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 — skola för tillsyn å löneboställenas hävd till hus och jord hållas ekonomiska besiktningar, vilka skola förrättas, där ej Konungen för visst boställe eller viss grupp av boställen annorlunda bestämmer, inom utgången av femte året efter det, då syn å hävden eller ekonomisk besiktning näst förut å bostället förrättats. I händelse av särskilt behov äger domkapitlet även å annan tid förordna om ekonomisk besiktning å visst boställe. Ekonomisk besiktning förrättas enligt 32 § av en boställsnämnd, bestående av tre i orten boende män. I visst fall må besiktningen kunna förrättas av nämndens ordförande ensam, nämligen om domkapitlet med hänsyn till löneboställes ringhet eller andra omständigheter prövar sådant lämpligen kunna äga rum och arrendatorn därtill lämnar medgivande. Dock må vid sådan besiktning ej handläggas frågor om utdömande eller insyning av skyldighetshus. Enligt 35 § skall domkapitlet, där sådant prövas nödigt, förordna sakkunnig person att å domkapitlets vägnar närvara vid besiktningen. Sådant förordnande har förutsatts endast i undantagsfall skola meddelas. I 54 § stadgas, att ledamöter av boställsnämnd samt konsistorieombud för sitt uppdrag skola åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning enligt bestämmelserna i gällande resereglemente, därvid ordförande i boställsnämnd skall likställas med domänintendent och annan med nämndeman, där han icke på grund av innehavande befattning är berättigad till högre ersätt-

Gällande bestämmelser.

ning. Enligt allmänt resereglemente den 18 juni 1927 med tilläggsbestämmelser utgår traktamentsersättning för domänintendent med 12 kronor för dag och 6 kronor för natt samt för nämndeman med 8 kronor för dag och 4 kronor för natt. Är konsistorieombud kontraktsprost, åtnjuter han samma traktamentsersättning som domänintendent; för annan präst utgår traktamentsersättning med 10 kronor för dag och 5 kronor för natt. Vid ekonomisk besiktning biträdande sakkunnig erhåller gottgörelse efter bestämmande av boställsnämnd. I 55 § boställsordningen föreskrives slutligen såsom huvudregel, att kostnaden för den ekonomiska besiktningen å löneboställe skall gäldas av arrendatorn.

Motionerna. Motionärerna synas i främsta rummet åsyfta, att kostnaden för besiktningen skall liksom kostnaden för arrendeuppsättning enligt 37 § ecklesiastika arrendeförordningen den 21 november 1925 förskjutas av allmänna medel samt sedermera ersättas av från bostället inflytande arrendemedel. Därjämte framhålla motionärerna önskvärdheten av att i ecklesiastik boställsordning införes bestämmelse om rätt för ordförande i boställsnämnd att uppbära särskild ersättning för sitt arbete med uppsättande av protokoll vid förrättning enligt boställsordningen.

*Yttranden
i ämnet av
vissa ord-
förande i
boställs-
nämnder.*

Enligt vad utskottet inhämtat, har den av motionärerna väckta frågan om befrielse för arrendator av löneboställe att gälda kostnaden för ekonomisk besiktning berörts i vissa från ordförande i boställsnämnder inkomna yttranden över en av länsstyrelsen i Östergötlands län hos Kungl. Maj:t den 14 december 1926 gjord framställning om bemyndigande att få tillerkänna ordförande i boställsnämnd ersättning för uppsättning och expediering av protokoll vid ekonomisk besiktning, m. m. I dessa yttranden har påpekats det betungande för arrendatorer av löneboställen att gälda kostnaden för ekonomisk besiktning, och olika ändringsförslag hava i detta hänseende framställts. Av de uttalanden, som sålunda förekommit, vill utskottet här återgiva vad domänintendenten Sven Linders i egenskap av ordförande i boställsnämnden för Torna och Bara härad samt Lunds stad anfört:

En annan och förenklad ordning borde eftersträvas beträffande ekonomiska besiktningar å löneboställen, både i fråga om de allmänna besiktningarna och de, som avse beslut om eller insyning av nybyggnader. Dessa torde i regel, alltså icke blott i sällan tillämpade undantag enligt nu gällande bestämmelser, kunna förrättas ensamt av boställsnämndens ordförande. Det bleve både billigare och i alla avseenden händigare än att samla ihop en hel boställsnämnd. Och finge dylika förrättningar verkställas av en ordförande inom ett större distrikt, är det klart, att sakkunskap och samlad erfarenhet därvid kraftigare komme att göra sig gällande.

Vidare borde det tagas i övervägande, om icke det vore rättvisast att låta de allmänna besiktningarna å löneboställena helt bekostas av allmänna medel i stället för av arrendatorerna. Det är dock fråga om jordägarens kontroll över hävd o. d. och kan således betecknas såsom dennes intressesak. Detta om de regelmässigt återkommande besiktningarna. Helt annat är det, i fall särskilda besiktningar måste företagas på grund av vanhävd eller genom arrendatorns påkallande för nybyggnad, insyning, nyodling eller liknande, då givetvis kostnaderna böra bestridas av arrendatorn.

Här torde jämväl böra erinras om den utredning, som för närvarande pågår rörande förvaltningen av löneboställen. Den 20 juli 1927 tillkallade nämligen chefen för ecklesiastikdepartementet, i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande, tre sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning av frågan rörande nya grunder för lagstiftningen om prästerskapets avlöning samt dispositionen och förvaltningen av prästlönejorden, med uppdrag tillika att skyndsamt verkställa av riksdagen begärd utredning rörande möjligheten att upplåta ecklesiastik jord till smärre jordbruk och egna hem samt därvid jämväl undersöka lämpligheten av en upplåtelse under stadgad besittningsrätt.

1927 års
prästlöne-
reglerings-
sakkunniga.

I fråga om de omständigheter, som vid utredningen borde särskilt beaktas, anförde departementschefen, då nämnda ärende anmäldes för Kungl. Maj:t, bland annat:

Vidkommande spörsmålet om sättet för boställsegendomarnas förvaltning och reglerna för dispositionen av den från desamma härflytande avkastningen torde undersökningen särskilt böra inriktas på de två motsatta huvudlinjer, som erbjuda sig. Utredningen kan här ifrågakomma ett fullföljande av den redan 1910 delvis genomförda centraliseringen i nämnda hänseenden, så att löneboställena bringas i samma ställning till kyrkofonden som statens domäner till domänfonden, eller ock kan man vidtaga långt gående åtgärder i decentraliserande syfte, t. ex. genom löneboställenas fakultativa överlämnande till pastorn till viss friare nyttjanderätt mot ett årligt för en längre tidsperiod fastställt avgäldsbelopp, således närmast en avveckling, ehuruval icke fullständig, av den statliga förvaltningen av dessa boställen.

Beträffande planläggningen av utredningen yttrade departementschefen:

Med hänsyn till den synnerligen komplicerade beskaffenheten av det komplex av frågor, som det här gäller att behandla, och den mångfald av olika meningar, som på detta område gjort och alltjämt gör sig gällande, har det synt mig mest praktiskt, att utredningsarbetet till en början begränsades till ett klarläggande av de olika vägar, som kunna ifrågakomma vid de särskilda frågornas lösning. De skäl, som kunna anföras för och emot en lösning efter den ena eller andra linjen, torde härvid böra vägas mot varandra. Vidare skulle man undersöka de konsekvenser, som en viss lösning av en särskild fråga medför beträffande lösningen av övriga frågor. Såsom ett resultat av denna undersökning skulle framkomma en redogörelse för de huvudalternativ till ny avlönings- och boställslagstiftning, som synas på allvar förtjäna att tagas under övervägande.

Den utredning, som här nämnts, torde kunna i allt väsentligt verkställas på grundval av redan förefintligt statistiskt och annat material. Med hänsyn härtill och då denna förberedande undersökning icke skulle avse framläggande av utarbetade författningsförslag, läser resultatet av utredningen kunna förväntas föreligga inom jämförelsevis kort tid.

Vid övervägande av vad i ärendet förekommit anser utskottet, att spörsmålet, huruvida och i vad mån lättnader i nu ifrågavarande hänseende kunna beredas arrendator av löneboställe, bör göras till föremål för en närmare undersökning. Då en dylik undersökning icke läser ingå i de ovan omnämnda 1927 års prästlönerregleringssakkunnigas uppdrag, förordar utskottet en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ämnet. Huruvida, såsom motionärerna önska, arrendator bör helt befrias från att gälda kostnaden för ekonomiska besiktningar å löneboställe eller om man bör i första hand inrikta sig på en

Utskottet.

minskning av kostnaderna, synes utskottet tveksamt. Vid utredningen torde domänintendenten Linders' i det föregående återgivna förslag om utvidgning av den befogenhet, som nu tillkommer ordförande i boställsnämnd, att ensam hålla ekonomisk besiktning, vara förtjänt av särskilt beaktande. Den minskning av förrättningskostnaderna, som härigenom uppnås, skulle komma även de många arrendatorer till godo, vilka redan äro bundna av långvariga kontrakt.

Motionärerna hava uppgivit, att kostnaden för ekonomisk besiktning för arrendatorn blir en extra utgift, som han i regel icke tagit i beräkning vid arrendets övertagande. Då det synes utskottet kunna antagas, att vid utarrenderingen av ett boställe tillräcklig uppmärksamhet i många fall icke ägnas åt dessa kostnader, vill utskottet ifrågasätta, huruvida icke vid ett löneboställes utbudande å arrende så noggrann underrättelse som lämpligen kan ske borde lämnas spekulanter om den kostnad, de ekonomiska besiktningarna kunna antagas förorsaka arrendatorn. Utskottet vill i detta sammanhang erinra därom, att under de närmaste åren ett betydande antal löneboställen kunna beräknas bliva arrendelediga — enligt uppgift i propositionen nr 222 till 1925 års riksdag med förslag till lag om ändring i vissa delar av ecklesiastik boställsordning m. m. icke mindre än 329 under år 1929 och 493 under år 1930 samt 48 under år 1931 och 56 under år 1932 eller sålunda sammanlagt 926 under nämnda fyra år.

Vad slutligen angår den av motionärerna berörda frågan om vidgad rätt till ersättning för ordförande i ecklesiastik boställsnämnd, vill utskottet erinra, att, såsom av utskottets här ovan lämnade redogörelse framgår, denna fråga bragts under Kungl. Maj:ts prövning genom den omförmälda framställningen av länsstyrelsen i Östergötlands län.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt arrendator av ecklesiastikt löneboställe må beredas lättnad med avseende å skyldigheten att gälda kostnad för ekonomiska besiktningar å bostället, samt för riksdagen framlägga det förslag, som av utredningen kan föranledas.

Stockholm den 16 februari 1928.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerman, Klefbeck, Borell, Schlyter, Svenson i Eskhult, Jonsson i Lycksele, Georg Dahl och Bissmark;

från andra kammaren: herrar Lindqvist i Halmstad*, Leo, Nilsson i Antnäs*, Jansson i Edsbäcken, Karlsson i Vätö*, Carlson i Mölndal*, Persson i Trången och Christenson i Södertälje.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.